

Г.Б. Пекна, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та менеджменту підприємства,
Університет економіки та права «КРОК»

ВПЛИВ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджено інвестиційний стан України, проаналізовано особливості та значення прямого іноземного інвестування як важливого фактору розвитку українських агропромислових підприємств. Економіко-статистичним методом та методами кількісного і якісного аналізу оцінено вплив інвестицій на підвищення конкурентоспроможності українських агропромислових підприємств. Проаналізовано існуючі проблеми впливу прямих іноземних інвестицій на розвиток вітчизняних підприємств агропромислового комплексу. Оцінено значення прямого іноземного інвестування на економіку України, особливості регулювання та основні проблеми, що стримують надходження цих інвестицій. Запропоновано заходи для стимулювання залучення іноземних інвестицій у агропромисловий комплекс. Розкрито проблеми впливу прямих іноземних інвестицій на підвищення конкурентоспроможності українських агропромислових підприємств. Зроблено висновок про доцільність залучення інвестицій в вітчизняні підприємства, що стане фактором впливу на інвестиційну привабливість та конкурентоспроможність українських агропромислових підприємств. Запропоновано практичні рекомендації, які можуть слугувати науковою базою щодо формування програм ефективної інвестиційної стратегії, спрямованої на розвиток агропромислового комплексу. Це сприятиме підвищенню вітчизняної економіки та конкурентоспроможності українських підприємств.

Ключові слова: прями іноземні інвестиції, інвестиційний клімат, інвестор, сільське господарство, агропромисловий комплекс.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Інвестиції відіграють важливу роль в розвитку економіки будь-якої країни світу, Україна також не є винятком. Завдяки залученню коштів у виробництво збільшуються його обсяги, модернізуються засоби, а в межах країни підвищується рівень ринкової конкуренції, платіжний баланс, розвивається інвестиційна інфраструктура. Інвестори визначають доцільності розміщення коштів у країнах світу, даючи оцінку інвестиційному клімату.

Однією з найактуальніших проблем країн на сучасному етапі розвитку світового господарства є вирішення питання залучення та ефективного використання іноземних інвестицій. Успішне вирішення цього завдання насамперед залежить від виваженої державної політики в регулюванні іноземного інвестування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної

проблеми, котрим присвячується означена стаття. У розробленні проблеми ефективності залучення прямих іноземних інвестицій у контексті забезпечення економічного зростання українських підприємств АПК та їх конкурентоспроможності суттєвий внесок зробили вітчизняні вчені В.М. Коваль, О.Б. Каламан [5; 6], які розглядають вплив іноземних інвестицій на розвиток вітчизняних підприємств агропромислового комплексу. У роботах О.М. Гончарової, О.В. Гаврилюка [1; 2] розглянуто стан інвестиційного клімату в Україні, його проблеми та напрями покращення.

Фінансова та політичні кризи внесли певні корективи в інвестиційну діяльність нашої країни. Саме тому необхідним є переосмислення ролі окремих факторів, їхнього впливу на інвестиційну привабливість і конкурентоспроможність підприємств агропромислового комплексу.

Постановка завдання із обґрунтуванням одержаних наукових результатів. Завданнями статті є аналіз механізму впливу інвестицій на підвищення конкурентоспроможності

агропромислових українських підприємств, основні стримуючі фактори надходження інвестицій та напрями їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У 2015 році інвестиції в сільське господарство склали близько 1 млрд. дол., а в нинішньому році планується їх збільшити до 2 млрд. дол. Загалом іноземні інвестиції в галузь надходять з більш ніж 60 країн світу. Протягом 2015 року обсяги капітальних інвестицій в сільське, лісове і рибне господарство склали 27,9 мільярда гривень, що більше минулорічного показника на 27,1%. Безпосередньо в галузь сільського господарства зросли на 26,1%, в лісове господарство – в 1,7 рази, а в рибне господарство – в 2,5 рази. І це в той час, коли загальний обсяг капітальних

інвестицій в економіку знизився на 1,7 %, в тому числі в промисловість на 20 %.

Серед зарубіжних фірм-інвесторів, що розпочали свою діяльність в Україні й досить активно інвестують в агропромисловий комплекс, чимало провідних іноземних компаній і навіть світових, зокрема, «Ілта Холдинг С. А.» (Швейцарія), «Каргілл», «Кейс» (США), «Янке» (ФРН) тощо. Це свідчить про існування зацікавленості в Україні з боку іноземних інвесторів [3]. Сьогодні є перспективи щодо розширення двостороннього інвестиційного співробітництва з Китаєм, Кореєю, Японією, Індією, Іраном, Об'єднаними Арабськими Еміратами і Саудівською Аравією в галузі сільського господарства.

Таблиця 1. Капітальні інвестиції в сільське господарство України (млрд. грн.)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Сільське господарство, мисливство та супутні послуги	11,31	16,7	19,09	18,64	18,39	2,1	44,2
В тому числі рослинництво	8,34	12,9	13,06	13,64	13,84	20,76	33,1
В тому числі тваринництво	2,7	3,9	4,84	3,92	3,69	7,39	11,1

Складено на основі [13]

Як показує статистика, частка інвестицій в агросектор в загальному обсязі інвестицій в Україну в довоєнні роки залишалася більш-менш стабільною, а в останні два роки збільшилася. Однак це відбулося не за рахунок зростання реальних обсягів, а за рахунок скорочення інвестицій в інші галузі. Наприклад, за даними Державної служби статистики, за 9 місяців 2015 року частка капітальних інвестицій в сільське господарство збільшилася на 2% в порівнянні з аналогічним періодом 2014 року. Але разом з цим частка інвестицій в промисловість знизилася на 6% (з 40,5% до 34,6%). Приріст капітальних інвестицій у сільське господарство за 2015 рік становить 27,1%. Капітальні інвестиції в сільське господарство за січень-грудень 2016 р. склали 44,2 млрд. грн., що в 1,5 рази перевищує відповідний показник 2015 року і повністю підтверджує прогноз, зроблений в грудні 2016 р. Досягнуті в 2016 р. обсяги капіталовкладень в сільське господарство є рекордними для галузі за весь час незалежності України і свідчать про високий рівень її інвестиційної привабливості. [13].

У 2015 році Україна збрала 59,8 млн. т врожаю зернових, зайнявши сьоме місце в світі, випередивши Канаду, Аргентину та Австралію.

За даними Державної служби статистики, обсяг освоєних капітальних інвестицій в Україні в 2016 році становив 326,2 мільярда гривень, що в порівнянних цінах на 16,4% більше показника за аналогічний період 2015 року. За даними Міністерства аграрної політики і продовольства, експорт української аграрної продукції за підсумками 2016 року зріс на 4,5% порівняно з 2015 роком і становив 15,5 мільярда доларів (42,5% всього експорту України). Експорт аграрної продукції з України в 2015 році становив 14,6 мільярда доларів (38,1%).

Пшениця є основним зерном не тільки в Україні, а й у світі. Обсяги її виробництва мають сталу тенденцію до зростання. За прогнозами Міністерства сільського господарства США (USDA), світове виробництво пшениці у 2015–2016 МР становитиме понад 734 млн. т, що на 1% перевищить рівень попереднього року. Збільшенню виробництва сприятиме утримання врожайності на відносно високому рівні. Упродовж останніх трьох сезонів вона не опускалася нижче 3,3 т/га. При цьому площа до збирання культури збільшилася порівняно з попереднім сезоном на 2,3 млн. га та досягла майже 225 млн. га.

Таблиця 2. Країни-виробники зернових культур (млн. т)

Країна	2013	2014	2015
США	425,19	432,38	432,99
Китай	34	348,35	361,5
Європейський Союз	305,5	327,17	308,09
Індія	136,72	137,82	128,04
Росія	87,83	99,47	99,5
Бразилія	87,9	93,6	90,08
Україна	62,2	64,09	59,82
Канада	66,27	51,41	53,26
Аргентина	46,16	46,03	43,96
Австралія	37,46	35,32	38,67

Складено на основі [15]

Світова торгівля стає активнішою. Обсяги експортно-імпортних операцій на пшеницю досягнуть 168 млн.т. Основними покупцями на світовому ринку залишаються Єгипет, Індонезія, Алжир, країни ЄС-27 та Бразилія. Головним експортером цього зерна є країни Європейського Союзу. У поточному сезоні ЄС-27 планує продати на зовнішніх ринках 33 млн. т пшениці, що становить майже 20% світової торгівлі. Україна перебуває на шостій сходинці експортерів пшениці з очікуваними обсягами зовнішніх продажів цього зерна у поточному сезоні на рівні 15,8 млн. т.

Агропромисловий сектор України потребує інвестування оскільки він є стратегічною областю економіки держави, яка характеризує об'єми пропозиції та вартість основних видів продовольства для населення країни, формує валютні прибутки держави за рахунок експорту, визначає стан і тенденції розвитку сільських територій. Сільське господарство є базою для розвитку інших галузей економіки, що забезпечує продовольчу безпеку всередині країни, вирішує питання зайнятості населення, і стимулює стратегічний розвиток регіону [7, с.94].

Найбільша частка інвестицій припадає на промисловість, будівництво, оптову і роздрібну торгівлю. Інвестиції в сільське господарство посіли четверте місце, але вони займають лише 8% від загального обсягу усіх інвестицій в економіку України. Це свідчить про Недостатнє фінансування, тому агрокомплекс потерпає від

нестачі вільних обігових коштів і ресурсів для фінансування потреб розвитку.

Отже, найбільшу частку займають інвестиції у сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство і у сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг, що становить 11138307 тис. грн. і 10916151 тис. грн. відповідно. Найменша частка інвестицій припадає на лісове господарство та інші види економічної діяльності у сфері сільського господарства, що становлять лише 1% від загального обсягу капітальних інвестицій у цій сфері.

На даний момент стан інвестиційного клімату в Україні є незадовільним. До змін в Україні, які зможуть підвищити її інвестиційну привабливість варто віднести такі: удосконалення законодавства; розвиток інвестиційного ринку та інвестиційної структури; удосконалення зовнішньоекономічної діяльності; створення державних гарантій захисту інвестицій; забезпечення політичної та економічної стабільності; стабільність та ефективність роботи банківської системи; постійний моніторинг та інформування потенційних інвесторів щодо змін в інвестиційному середовищі тощо.

Реалізація вказаних заходів суттєво змінить інвестиційне середовище в нашій країні та стимулюватиме притік іноземних інвестицій, що створить надійне підґрунтя для інноваційного розвитку економіки та підвищення якості життя громадян України [1, с. 94].

Таблиця 3. Фактори, що впливають на інвестиційну привабливість України

Позитивний фактор	Негативний фактор
<p>1. Вигідне геополітичне розміщення (країна має вихід до Чорноморського басейну; розташована на перехресті транспортних шляхів Європа – Азія, Північ – Південь)</p> <p>2. Високий рівень природно-ресурсної забезпеченості (за кількістю розвіданих запасів марганцевих руд Україна – друга в світі і перша – серед країн СНД; запасами вугілля, залізної руди, вторинних каолінів, калійних солей, глинистої сировини країна забезпечена на 100–200 років)</p> <p>3. Дешева кваліфікована робоча сила (середньомісячна заробітна плата в Україні значно нижча від зарубіжних країн)</p> <p>4. Місткий споживчий ринок.</p>	<p>1. Недосконалість правового середовища.</p> <p>2. Політична нестабільність та високий рівень корумпованості в органах державної влади, часта зміна урядів, обіцянки різкої зміни політичного курсу.</p> <p>3. Непередбачуваність і непрозорість державної політики. Цей чинник здатен суттєво утруднити довгострокове планування діяльності компанії.</p> <p>4. Значний податковий та адміністративний тиск на суб'єктів підприємництва.</p> <p>5. Обтяжлива митна політика. Інвестори звертають увагу на перешкоди для ввезення потрібної сировини для виготовлення готової продукції.</p> <p>6. Недосконалість галузей інфраструктури та нерозвиненість інституційної інфраструктури ринку. Відсутність у нашій державі налагодженої системи моніторингу попиту, пропозиції та використання іноземних інвестицій</p>

Складено на основі [3, с. 105]

Низький рівень розвитку транспортної інфраструктури, логістики та потужностей зі зберігання сільгосппродукції, а також неефективні заходи державного регулювання аграрних ринків, зокрема ті, що стосуються реалізації виробленої продукції та регулювання цін, істотно гальмують розвиток сільського господарства в Україні. Це накладає невиправданий тягар на підприємства, не даючи їм можливості отримати вигоду від знаних природних переваг країни і знижуючи загальну конкурентоспроможність її агропромислового сектора.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному

напрямі. Отже, на сьогодні стан інвестиційного клімату в Україні є незадовільним. Для збільшення обсягу іноземних інвестицій необхідно здійснити ряд заходів націлених на зростання інвестиційної привабливості в Україні. Для цього необхідно мати довгострокові перспективи щодо політики прямих іноземних інвестицій та враховувати досвід зарубіжних країн щодо залучення іноземних інвестицій.

Стимулюючи інвестиційні потоки в галузі, що виробляють товари чи послуги з вищим рівнем доданої вартості, уряд зможе забезпечити стале зростання вітчизняних підприємств на довгострокову перспективу.

Список літератури

1. Бондаренко О.О., Нижник К.С. Залучення іноземних інвестицій як джерело економічного зростання / О.О. Бондаренко, К.С. Нижник // Вісник КНУТД. – 2014. – №3 – С. 88-95.
2. Гаврилюк О. В. Інвестиційний імідж та інвестиційна привабливість України / О. В. Гаврилюк // Фінанси України. – 2010. – № 3. – С. 7-9.
3. Галенко Д.С., Калантай Я.А. Інвестиційний клімат України / Д.С. Галенко Я.А. Калантай // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки. – 2014. – №6. – С. 103-112.
4. Гончарова О. М. Інвестиційний клімат як фактор підвищення національної конкурентоспроможності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://tpe.econom.univ.kiev.ua/data/2011_26/zb26_27.pdf
5. Грицюк І. В. Проблеми інвестицій АПК України / І. В. Грицюк // Управління розвитком. – 2012. – № 11. – С. 102-104.
6. Інвестиційний клімат в Україні: яким його бачить бізнес // Звіт міжнародної фінансової корпорації. Консультативна програма з покращення інвестиційного клімату в Європі та Центральній Азії. – К., 2011. – 114 с.
7. Калман О. Б. Проблеми інвестування та розвитку АПК України / О. Б. Каламан, Т. Яровенко // Економіка харчової промисловості. – 2010. – № 2. – С. 17-21.

8. Коваль В. М. Іноземні інвестиції – вагоме джерело для розвитку підприємств АПК / В. М. Коваль // Формування ринкової економіки [Електронний ресурс] : зб. наук. праць. – Спец. вип.: у 2 ч. Організаційно-правові форми агропромислових формувань: стан, перспективи та вплив на розвиток сільських територій / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана»; відп. ред. О. О. Беляєв. – К. : КНЕУ, 2011. – Ч. 1. – С. 223-227.
9. Коренюк П. І. Вплив інвестицій на економічну безпеку реального сектору національної економіки / П. І. Коренюк, Л. А. Горошкова, В. П. Волков // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – 2012. – Вип. 6 (2). – С. 12-17.
10. Переверзєв В. І. Економічна безпека АПК / В. І. Переверзєв, В. В. Козачкова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2011. – Вип. 19. – С. 102-106.
11. Чернишова Л. О. Особливості залучення та стимулювання іноземного інвестування в Україні / Л. О. Чернишова, В. В. Сазанова // Бізнес Інформ. – 2013. – № 2. – С. 87-90.
12. Шелегеда Б.Г., Шарнопольська О.М. Господарський механізм удосконалення управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємствах агропромислового комплексу / Б.Г. Шелегеда, О.М. Шарнопольська // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – №3. – С. 93-97.
13. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
14. Міністерство аграрної політики і продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minagro.kiev.ua
15. Міністерство сільського господарства США. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.usda.gov/wps/portal/usda/usdahome>

References

1. Bondarenko O., Nyzhnik K.S. Attraction of foreign investments as a source of economic growth / O.O. Bondarenko, K.S. Bottom // Journal of KNUTD. – 2014. – No. 3 – pp. 88-95.
2. Gavrilyuk O. V. Investment image and investment attractiveness of Ukraine / O. V. Hawrylyuk // Finances of Ukraine. – 2010. – No. 3. – P. 7-9.
3. Galenko DS, Kalantay J.A. Investment climate of Ukraine / D.S. Galenko Ya.A. Kalantay // Youth Scientific Bulletin of the UABS NBU, Series: Economic Sciences. – 2014 – № 6. – P. 103-112.
4. Goncharova O. M. Investment climate as a factor for increasing national competitiveness [Electronic resource]. – Access mode: http://tpe.econom.univ.kiev.ua/data/2011_26/zb26_27.pdf
5. Gritsyuk IV Problems of investments in agroindustrial complex of Ukraine / I.V. Gritsyuk // Development management. – 2012. – No. 11. – P. 102-104.
6. Investment Climate in Ukraine: What Does It See Business // Report of the International Finance Corporation. Advisory Program on Improving the Investment Climate in Europe and Central Asia. – K., 2011. – 114 p.
7. Kalman O. B. Problems of Investment and Development of AIC of Ukraine / O. B. Kalaman, T. Yarovenko // Economy of Food Industry. – 2010. – No. 2. – P. 17-21.
8. Koval V.M. Foreign investment – a significant source for the development of enterprises agroindustrial complex / VM Koval // Formation of a market economy [Electronic resource]: Sb. Sciences Works. – Special Issue: 2 hours. Organizational and legal forms of agroindustrial formations: the state, prospects and impact on the development of rural areas / Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine, State University "Kievsky National University. Econ Un-t them. V. Hetman "; Rep. Ed. O. A. Belyaev. – K.: KNEU, 2011. – Ch.1 – P. 223-227.
9. Koreniuk P.I. Influence of investments on economic security of the real sector of the national economy / P. I. Korenyuk, L. A. Goroshkova, V. P. Volkov // Bulletin of the Dnipropetrovsk University. The series "Economics". – 2012. – Exp. 6 (2). – P. 12-17.
10. Perivierziev V.I. Economic security of the agroindustrial complex / VI I.Pierieversev, V.V. Kozachkova // Scientific works of the Kirovohrad national technical university. Economic Sciences. – 2011. – Vip. 19. – P. 102-106.
11. Chernyshova L.O. Features of Involvement and Stimulation of Foreign Investments in Ukraine / L.O. Chernyshova, V.V. Sazanova // Business Inform. – 2013. – № 2. – P. 87-90.
12. Sheledada BG, Sharnopolskaya O.M. Economic mechanism of improvement of management of foreign economic activity at enterprises of agro-industrial complex / B.G. Sheleheda, O.M. Sharnopolska // Bulletin of the Khmelnytsky National University. – 2012. – No. 3. – P. 93-97
13. State Statistics Service of Ukraine. – [Electronic resource]: Access mode: <http://www.ukrstat.gov.ua>

---

14. Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine [Electronic resource]. – Mode of access: www.minagro.kiev.ua

15. Department of Agriculture. – [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.usda.gov/wps/portal/usda/usdahome>

Н. Пекна, Ph.D.in Economics, Associate Professor Department of Economics and Management Company, «KROK» University

The impact of foreign investment on the competitiveness of ukrain agricultural enterprises

Existing the impact of FDI on development of domestic agricultural enterprises. The estimated value of foreign direct investment on the economy of Ukraine, regulation peculiarities and the main problems that hinder the flow of these investments. The measures to stimulate the attraction of foreign investment in agriculture. Reveals the impact of FDI on improving the competitiveness of agricultural enterprises. The conclusion about the feasibility of attracting investment in domestic enterprises, which will influence on the investment attractiveness and competitiveness of the agricultural sector. The practical recommendations that can serve as a scientific basis on formation programs effective investment strategy to develop agriculture. This will increase the domestic economy and competitiveness of Ukrainian enterprises.

Keywords: foreign direct investment, investment climate, investor, agriculture, agroindustrial complex.

Стаття надійшла до редакції 7.04.2017